

יו"ל ע"י התאחדות האברכים
"אדנים לתורה" דחסידי זוטשקא

פר' ויקהל פקודי - החודש תשפ"א • גליון צ"א

פלאות התורה מאוצרותיו של
הנה"ח ר' זרח רונטל שליט"א

חזקוני הנחל

דברות קודש ממעיין נבע, כ"ק מרגן רבוה"ק ז"ע

נחל קדומים

"ויהי נועם ה' עליכם"

היראה ואהבה הטמונים במעשה המשכן
בחלק המעשה ובחלק ההשתוקקות

האהבה ויראה הטמונים בפרשיות המשכן

מובא במאור ושמש בפ' פקודי מאמר מופלא בגודל הענין והתועלת בלימוד עניני בניית המשכן. שהמשכן נעשה בקדושה נוראה וכונות עצומות, שכל א' מבני"י כשהביאו הנדבות למשכן ייחדו יחודים גדולים במחשבתם. וכן עשו זאת בהשתוקקות והתלהבות עצומה ואהבה רבה וביראה גדולה, עד שלא רק שיהיה בהם כח להמשיך השראת השכינה למטה על כל מעשיהם, אלא שגם נשאר כזו קדושה לכל הדורות הבאים, שכאשר יעסקו בתורה של מלאכת המשכן ונדבת המשכן יאיר לנו הארה מאותו גודל האהבה ויראה שלהם למשוך עלינו מהקדושה הזאת בכל עת לימוד התורה הזאת!

זה הכונה בדברי המדרש, שמשה רבינו אמר לפני הקב"ה, "רבוץ העולם עשינו את המשכן והותרנו, מה נעשה בנותה, אמר לו 'לך ועשה בהם משכן לעדות!' שמרע"ה הבין בשכלו שגודל היחודים והקדושות שהאירו בני"י בנדבתם, הוא הרבה יותר ממה שהיה נצרך להשראת השכינה במשכן לעת עתה. וכששאל את הבורא, מה לעשות עם מותר הקדושה, א"ל הקב"ה 'שיכניס את הנותן בתורה הק' שנקראת עדות, שיעורו שכל הקדושות ועולמות העליונים שנתעוררו אז במעשה המשכן בפועל, יהיה בלימוד התורה הק' של פרשיות המשכן. וכן עשה משה רבינו בכותבו התורה הק' שבעת עסקינו בפרשיות מעשה המשכן, נוכל למשוך עלינו השראת השכינה והיחודים שנעשו אז.

וממשיך המאור ושמש, שלזה צריך שיהיה לאדם בעת עסקו בפרשיות אלו התעוררות גדולה, ובכל שנה ושנה צריך ללמוד ביתר תשובה ואהבה ויראה משנה שעברה, וביתר שאת ועוז ובתשובה יתירה, למשוך עלינו קדושת המשכן והכלים ולקבל השראת השכינה מזה. עתדה"ק.

מעשה המשכן מעין כל הבריאה

מובא במעשה רוקח בקונטרס מעשה המשכן (בסוף ביאורו של רבי אליעזר רוקח על התורה), וע"פ המדרש בפ' ויקהל שמעשה המשכן היה בחינה של חזרה מחודשת של בריאת העולם לאחר שנפגם בחטא העגל (שהיה בחינה של חטא עז"ה). והנה כשם שבבריאת העולם מצינו בו ג' בחינות "חכמה בינה ודעת", "ה' בחכמה יסד ארץ", "כונן שמים בתבונה", "בדעתו תהומות נבקעו", לכן נאמר בבצלאל בונה המשכן (לה, לא) "וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה, בתבונה,

המשך בעמוד ב' <<<

להעניש אותו שהרי הוא כלל לא האדם החוטא אלא תינוק שנולד עתה. זאת כוחה של התחדשות ע"י תשובה שהופכת את האדם לדבר חדש שעדיין לא היה בעולם.

ובפרט בחודש זה אשר בו יצאו אבותינו ממצרים, ו'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מכילתא, טו). שהרי זהו הביאור בכל הענין של זכירת מעשה יציאת מצרים. וכפי שאמרו חז"ל (פסחים קט"ז) "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". והיינו מפני שע"י מעשה יציאת מצרים נשפע הכח של חירות ושחרור מן הטומאה. "ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים". אבל עי"ז שזכינו שהוציאנו הבורא ממצרים אזי ביכולתנו להשתחרר מהשעבוד אל הטומאה בכל אימת שרק יעלה הרצון על לבנו. ועל כן צריכים אנו לזכור תמיד את יציאת מצרים כדי שנדע שביכולתנו בעזרת הבורא להשתחרר ולצאת מן הטומאה.

(כ"ק מרגן רבוה"ק ז"ע)

מהנחל
נחלי אש בקצירת האומר

"השראת השכינה בכל מצב"

אלה פקודי המשכן (שמות לח, טא). יש לרמוז שהעידה תורה שאף אם ישראל הם ח"ו במצב של "פקודי" שחסרו הרבה בהשלמת נפשם, אעפ"כ ראויים הם לבחי' "המשכן" שתשרה שכינה בתוכם מצד עצם קדושת נשמתם.

(כ"ק רבינו הנחל יצחק ז"ע)

התאחדות הנשמות וה'דעת' דישאל בשב"ק

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וכו' ובוים השביעי יהיה לכם קודש וכו' (לה, א-ג). הנה יש לפרש הכתוב דהנה שנשמתו של משה היו כלולים כל ס' ריבוא נשמות ישראל והוא היה ה'דעת' של בני ישראל. וזשאל"כ ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, שהקהיל וכלל בתוכו את כל נשמות ישראל. ואמרו עד"ת ירמוז על ענין הדעת, שהיה משרע"ה בחי' הדעת של בני ישראל.

זה שאמרו"כ מייד הציווי שציווה משרע"ה על מצות שב"ק, ששבת הוא נמי בחי' 'דעת' כדאי" בספה"ק, ולכן לא מבקשים בשמו"ע על הדעת, כי השבת הוא הדעת הגדול ביותר. וכדפירשו עה"פ 'דעת' כי אני ה' מקדשיכם (שמות לג, א). והוא מאמז"ל (שבת ט) מתנה טובה יש לי בבית גזי ושבט שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע"ם, דהיינו שענין שב"ק הוא הדעת.

וגם ענין ויקהל משה את עדת בני ישראל נעשה בשב"ק, כי בשב"ק מתאחדים כל הנשמות, ברזא דאחד וכלהון מתעטרין בנשמתין חרותין. ולזה אומרים בתפילה ישמח משה במתנת חלקו, שזה חלקו של משרע"ה ענין איחוד הנשמות וענין הדעת של עם ישראל.

(כ"ק מרגן רבוה"ק ז"ע)

עליית העולמות בשב"ק

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת (שמות לה, ג). הכוונה דידוע אשר בימי החול הכל תלוי באתערותא דלתתא, וצריך האדם בעשיית המצוות ומעשים טובים, להשתדל ולפעול שעל ידם יהי' עליות העולמות, [אבל בשבת קודש הוא] ממילא בלי שום פעולת ועשיית האדם, וכמו שכתב הבאר מים חיים (פרשת כי תשא) על הפסוק (שמות לא, ט) 'ששת ימים [יעשה מלאכה ביום השביעי שבת שבתון קדש לה', כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת]', כי כשיתכוון לעשות איתערותא דלתתא, פוגם בזה בכבוד שבת ח"ו, עין שם.

זהו שמרמז הכתוב לא תבערו א"ש וגו', רומז על אש התעוררות דלתתא ביום השבת.

(רביה"ק ר' מרדכי מנדבורנא ז"ע)

התחזקות בכל מסעות החיים

כי ענן ד' על המשכן יומם וגו' (שמות מ, לה). הכתוב מרמז לנו דרך מוסר בעבודת השי"ת. שכאשר האדם נמצא במצב של הארת פנים, בחינת "יומם", שיש עליו הארה של חסד ורחמים, והולך לו טוב ברוחניות או בגשמיות. יש לו לקיים מאמר הכתוב (משלי כח, ד) אשרי אדם מפחד תמיד, וצריך לשים נגד עיניו שיש ג"כ מצב שונה, מצב של ענן וערפל שנעשה ח"ו חשכות ברוחניות או בגשמיות, ולא יבטח בטוב מצבו, רק יבקש רחמים מבעל הרחמים שלא ימנע טובו וחסדו מעמו לעולם. "ואש תהי' לילה בו", כאשר האדם נמצא ח"ו במצב של לילה שהחושך מסובבו מכל צד, ואינו מוצא קרן אורה להתחזק בה, בין אם הוא ברוחניות שאינו מוצא עצה בנפשו להפטר מן היצר המר אשר לא ינוח ולא ישקוט מהלסיתו לתאות העולם השפל, ובין אם הוא בגשמיות שצרות רבות מסובבות אותו ור"ל ולבו מר לו. לזה אמרו"כ "ואש תהי' לילה בו", שכאשר הוא במצב של לילה, חלילה לו מלאבד תוחלתו ותקותו מד', רק ישים אל לבו שהשי"ת ברא בחי' של אש המאיר למרחוק ומגרש את החושך, והוא ית' בטובו משים קץ לחושך, ומאיר לארץ ולדרים עלי' ברחמים. ויש תקוה שגם אצלו יתחיל המצב להאיר. וב' ענינים אלו צריכים להיות "לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם", בכל המצבים של בית ישראל, בכל מקומות גלותם בזמנים הטובים פחות והטובים יותר, ובכל המסעות הפרטיות של הנפש היהודי במצבים של חושך ובמצבים של אורה. בכל עת צריך שיהי' כל זה לעיני בית ישראל, שבזמן הטוב לא יכשלו בנסיון העושה, ויזכרו את הצד השני של הגלגל החוזר, ובזמן של חושך לא יתיאשו ויזכרו כי האור עתיד לזרוח ולהאיר להם.

(כ"ק מרגן רבוה"ק ז"ע)

סגולת שבת זו

הנה עתה בשבת החודש שכבר דיברנו שהזמן מסוגל להתחדשות בעבודת הבורא. והתחדשות זו נעשית בעיקר ע"י תשובה. שהי זהו כל הביאור והיסוד שתשובה מעולה. מפני שהבעל תשובה נעשה כתינוק שנולד וע"כ לא שייך

נקודת היהדות מפרשה זו

לכל המחנות. והי' אז בבחי' רפיון ידים, כמ"ש "ברפידים". ואולי אפש"ל דלכן הצליח עמלק בזממו, עפמ"ש בתניא (פרק כ"ו) דמי שהוא זריז אין יצה"ר שולט בו, ואף אם רוצה לתרץ עצלותו כי "הוא עיף ויגע" לפעמים יתכן כי זה נובע מ'ולא ירא אלוקים' רח"ל.

והנה, הקמת המשכן היה ע"י בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. ועימו במלאכה אהליב בן אחיסמך למטה דן, ושבת יהודה היו מהמיוחדים בזריות כ'נחשון בן עמינדב', כי שבת יהודה היו מיוחדים בכח האש והגבורה. ועימו בשותפות אהליב ממטה דן, שכאמו, לא הצטיינו נגבות בפעל, זו, מצד יסוד העפר המונע את הזריות. ואולי אפשר לומר, דהענין הוא שרצו לרמוז כי הקמת המשכן צריך ליבנות מהגיבורים והחלשים יחד, וע"כ בחרו דוקא בב' השבטים האלו להורות כי עבודת הקודש היא אף לפחותים. שגם הם יוכלו להשיג מעלת הזריות, ע"י שישברו את טבעם, וכ"כ ברש"י (הו, טז) ואהליב משבט דן מן הירודין שבשבטים מבני השפחות. והשווה המקום לבצלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים לקיים מה שנאמר (איוב, זל, טו) ולא ניכר שוע לפני דל, וצריך תמיד לזכור תמיד את זה הענין.

והנה הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע כתב בספרו סור מרע ועשה טוב, כי מי שהוא עושה חשבון הנפש ומביאו עי"ז למרה שחורה ודכוון הנפש, אסור לו להמשיך כך, כי אין זה הכונה בחשבון הנפש. ואומר שזה שמצינו אצל יוסף הצדיק כי "ויבא הביתה לעשות מלאכתו" (בראשית לו, א) ובתרגום: "ועל לביתא למבדק בכתיבי חשבינה", וכוונתו שם דברים נוראים, דע"י שיוסף הצדיק היה בודק חשבון נפשו ונתפס מעט לעצבות, מיד ותתפסהו בבגדו.

ועבודתינו היא לדעת מתי להיות כ'בצלאל' שהיה כוחו גדול בזריות ובשמחה, ומתי להיות כ'אהליב' שהי' מסתמא בעל לב נשבר, כטבע יסוד העפר, דא"א להאדם השלם להיות רק מיסוד העפר ללא יסוד גוף, וכן להיפך. ולכן להקמת המשכן לקחו את שניהם. כי עיקר שלימות השראת השכינה בנפש האדם היא כשיש את המיזוג של לב נשבר, יחד עם שמחה של מצוה.

בפרשתינו הובא הענין אשר "והנשיאים הביאו" (הו, טז) ובמדרש מצאנו (במדב"ד יב טו) דלפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם ולכן כתיב 'והנשיאים' חסר יו"ד. ואף שנתכונו להשלים את כל החסר, העידו רז"ל שהי' בזה פגם.

ופשט לזה מתאמרא בשם החידושי הרי"ם והובא בספה"ק שפתי צדיק בשם זקינו זי"ע כי אות יו"ד היא מרמות על נקודת היהדות, ורמזו הכתוב שבלא מעלת הזריות חסר נקודת היהדות (כי עיקר מה שמבקש הש"ת הוא התשובה והזריזות). והאמרי אמת כתב בשם זקינו זי"ע כי מרמז ע"ז בעיקר היהדות היא התכלות והתאחדות בתוך כלל ישראל, ואע"פ שרצו להביא לבסוף להשלים את החסר המלאכה, אעפ"כ הקמת המשכן ע"י אחדות עדיפא, והי' להם להביא את נובתם בתוך כלל ישראל, ולא בנפרד מכלל ישראל. וכשחסר נקודת ההתבטלות הרי שחסר נקודת היהדות.

וכאשר עומדים אנו בחתימת חודש אדר, יש לנו לדעת מה שייכות ענין זה הוא לחודש אדר. והוא ע"פ דברי בעל התניא (פרק כ"ו) דהזריות והשמחה שניהם באים מיסוד האש, ואם קונה את מידת השמחה, בניקל יוכל לקנות את מידת הזריות. ובמסילת ישרים כתב להיפך, דע"י זריות קונה את מידת השמחה. ובחודש הזה אשר מרבין אנו בשמחה, נוכל להשיגה ע"י דביקות במטרת קניית מידת הזריות. ובמסילת ישרים כתב דפעולה חיצונית בזריות נקל יותר להאחז בה, ממדת השמחה שהיא דבר פנימי.

ויש לרמוז בדרך צחות, מה שאנו אומרים ב'אב הרחמים', "ויענר ביצר הרע מן הנשאי"ם". דיגער באותו יצה"ר שנרמז בנדבת הנשיאים, שנתעצלו ונחסר אות משמם. וזהו ויציל נפשותינו מן השעות הרעות, מאותם הקמים בשעה מאוחרת, מחמת עצלותם, באותו שטן אנו מבקשים כי הבורא יגער בו, ויע"ז יחון אותנו הבורא לפליטת עולמים.

והנה במלחמת עמלק מצאנו שהי' מזנב בנחשלים דייקא, והיינו באותם שהי' חסר להם מדת הזריות, ונטפל ביותר לשבט דן שהם היו המאספים והאחרונים

ערבי גזר

אמרים ערבים ממאורי החסידות

בשבת יש קדושה יתירה ולכן מתקבצין לשמוע ד"ת מהצדיק

ויקהל משה וגו' וביום השביעי יהיה לכם קודש וגו' (שמות לו, א-ג) ... ועיקר האסיפה הי' בשבת, כי בשבת יש להצדיק קדושה גדולה והשגות גדולות בתורה ומוסר ויכול להורות לעם ד' דרכי ד' עפ"י דבורו הקדוש והטוב ... וזהו הסמיכות ששבת ימים וגו' וביום השביעי יהיה לכם קודש, ו"ל שיהי' לכם קדושה יתירה בשבת ויהיה לכם כח לקבץ ב"א להורות להעם הדרך לעבודתו ית"ש. (מאור ושמש)

עבודת מלאכת המשכן מרמז איך האדם יתקן אבריו בקדושה

אלה פקודי המשכן וגו' (שמות לו, א). כתיב איפת צדק והין צדק יהיה לכם, והם מדת הלח והיבש, והנה באדם יש מדות עצלות וזריות, והם מצד לחות ויבשות שבאדם, שהלחות ממנה בא הזריות, ומצד היבשות בא כבידות ועצלות, והנה יש ב' מיני יצה"ה יש יצה"ר מצד הגבורה וכו', ויש יצה"ר של עצלות, שכבא לעשות מצוה מקרה, ומביאו להתרשלות וכו'. וז"ש איפת צדק והין צדק וכו' ששני מידות האלו יהיו בזמן אף האדם יתקן אבריו שכל מלאכת המשכן בכל רומזו כי האדם יתקן אבריו בקדושה וזהו שרמזו כאן אלה פקודי המשכן ר"ת אפ"ה וס"ת הי"ן, מורה לתיקון המדות, כנ"ל. (זרע קודש)

בשבת אין בירורים, שכולו קודש

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי וגו' (שמות לו, א). "אלע ששה ימים מזו איין יוד טאהן בעבודת הבורא,

ובדעת, ולחשוב מחשבות לעשות וכו' ולהורות נתן בלבו כו'. ובברכות (נ"ה ע"א) איתא, "יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ".

ובדרכי נועם ובנתיבות שלום מבארים ע"פ האריז"ל והזהו"ק, שכיון שהעולם הגשמי נברא ע"י צמצום אור אי"ס ב"ה ע"י השתלשלות, עד שנעשה חלל הפנוי עבור שיראה עולם גשמי עלמא תתאה, וזה נעשה ע"י הבורא בכ"ב אותיות, כך במשכן היה צריך להיות פעולה הפוכה להכין מקום בתוך העוה"ז העולם הגשמי והחומרי, מקום שבו ישכון ה', והוא מקום חלל פנוי מהעוה"ז, שבו שוכן האין סוף ב"ה. והנה בכל אחד מהשבעה רקיעים השמים הוא המבדיל, שמתחתיו כבר יהיה הבחינה המצומצמת והנמוכה יותר מהמציאות שמעל השמים. אבל במשכן היה במקום המשכן אותו דרגה של אור אי"ס ב"ה כמו מעל השמים, בלי צמצום, ולכן נקרא שער השמים! שבמשכן ובמקדש יכלו להכנס לשמים, ולכן לא שלטו שם חוקי הטבע הרגילים.

ובספר אור גנוז להרה"ק מאשא צ"ל יש קונטרס שמראה שהמשכן כלל ממש את כל העולם, מה שיש בעולמות העליונים - וכפי שמוכח במדרש ש"עצי שטים עומדים" - הוא כנגד "שרפים עומדים ממעל לו". ובחתי"ס מביא שהקב"ה הראה למרע"ה את כל תבנית משכנו שלמעלה שהשתלשל למטה לבחינות קרשים וכו', וכן בעולם הגשמי, שכל מציאות העולם בכל הדומם צומח חי ומדבר, הכל נמצא במשכן. שהוא בחירה על כל הבריאה. והחידוש בבריאה זו, שהכל בבחינה של שמים וארץ, נשקי הדד, כדאיתא במהרש"א (ב"ב ע"ז).

עניין המעשה וההשתוקקות בעולם הבריאה

והנה העוה"ז מחולק לשני חלקים, ים ויבשה. וכל אחד מהם הוא בחינה אחרת לגמרי. שמצינו בב"ב (ע"ד ע"ג) מעשה נפלא, שרבי אליעזר ור' יהושע היו באים יחד בספינה, והיה ר"א ישן ור"י ניעור, ונדדעזע ר' יהושע ובתוך כך ננער ר' אלעזר משנתו. ושאל את ר' יהושע ממה נדדעזע, וא"ל ר' יהושע שראה בתוך מי האוקיינוס מאור גדול. וא"ל ר' אלעזר שכנראה ראה שם את עינו של הלוי, שנאמר בו "עייניו כעפעפי שחר".

ומובא ברמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר חיקוק דין ח"א ס"ג) לבאר הענין שעייני הלויטן מאירים, שסעודת הלויטן והשור הבר לעתיד לבוא (שהוא הסעודה שתהיה בחינת ממוצע בין העולם הגשמי שלנו, והיכולת לעבור לעולם תענוגים וחיים בלתי חמרים), יהיה בה שני חלקים כנגד שני חלקי העוה"ז. השור הבר כנגד חלק היבשה, שהוא שכר על מה שעשינו בעבודת ה' בפעולות מעשיות. וכמובא במהר"ל שהשור תפקידו להוציא מהכח שיש באדמה, את הפועל שיצא הרבה תבואה, וזה יורב תבואות בכח שור. והלויטן הוא כנגד החלק של הים, שמרמז את הרצונות והשאיפות והכיסופין שרצינו לעשות ולא תמיד התקיים אותו רצון בפועל, שעל עצם הרצון והשאיפות מקבלים שכר. וזהו 'לויטן זה יצרת לשחק בו', ששכר זה הוא בבחינת שחוק עשה לי אלוקים, שמקבלים שכר עצום כזה על עצם הרצון, ולזה עייני הלויטן שהם מסמלים את העתיד, שרואה לפניו את העתיד למה שרוצה להגיע, וכבר מאיר אותו רצון לעשות בעתיד!

וכמו שכתוב בזה"פ (ק' תיחמה דף ק"ט) כמה רחמנותא דקוב"ה עם בראויו, שאפילו רשע גדול והרהר בתשובה, ולא עשה בפועל תשובה, ומת, ויקבל עונשו ור"ל על מה שלא היה טוב, אבל אח"כ אותה מחשבה טובה עולה לפני מלכא עילאה, ואינה סרה משם עד שהקב"ה מתקין לאותו רשע מקום בשאל תחתית, ושוב כל החומות הקשים ומציף את הנשמה מהשאו! שאין מחשבה ורצון טוב שנאבד מלפני הקב"ה!

לברר הנה"ק משית יומין דחול, ובשבת אין בירורים שכולו קודש". (בית אהרן)

המצוות שהאדם עושה באים לשלימותם ע"י הצדיק שמעלה אותם

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ד' וגו' (שמות לו, א). לרמז בזה כי כל המצוות שהאדם עושה איננו באפשרי להיות נעשה כהוגן, להיות להם עלי' למעלה בלתי ע"י הצדיק שמעלה אותם, וגם כאן במלאכת המשכן, לא היה באפשרי להיות נעשה כהוגן רק ע"י משה, וז"ש וירא משה את כל המלאכה, ע"כ היה כאשר צוה ד'.

(תפארת שלמה)

בחדש הראשון יכולין לפעול רחמים לכל חדשי השנה

ראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב, ב), בדרך רמז כי חדשי השנה הם שנים עשר כנגד י"ב צירופי הוי"ה, וצירוף של חודש ניסן הוא כולו רחמים, ולזה, בחדש ניסן יכולים הצדיקים לפעול בתפלתם, שאותם הצירופים מהחדשים המורים על גבורות שיתפכו ג"כ לחדשים ורחמים, וזה מרומז באמרו החדש הזה לכם ראש חדשים, פי' שהוא הראש לכל החדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה, פי' שכל החדשים נכללין בו ותוכלו לפעול רחמים בחדש הראשון לכל חדשי השנה.

(מאור ושמש)

נערך ע"י הרה"ג ר' נפתלי מרדכי ראזענבוים שליט"א

ביעור חמץ

הנה ראש חודש ניסן בפתחנו, והזמן גרמא לעסוק במה שחייבה אותנו התורה לבער ולהוציא את החמץ מרשותינו. לכן הבה ונתבונן מהו החיוב שציוותה תורה לבער ולנקות חמץ, ומהו ההידורים שבהם. ונשתדל להביא בקצירת האומ"ר פרטי דינים אלו בס"ד:

מנהג ישראל קדושים שמנקים את הבתים מכל שמץ של חמץ, ואף אותם מקומות שמעיקר הדין אינם חייבים בבדיקת חמץ, מנקים ומברשים אותם הדק היטב, ויש להם על מה שיסמכו (ש"ע סימן תבב סעיף ה). מ"מ יש לדעת כי אבק וקורי עכביש אינם חמץ כלל, אלא הידור הוא שיש להוציא לכבוד שבת ויו"ט (ש"ע הרב סימן רבב סעיף ב, משנה ברוה שם ס"ק א), ואינו ענין מיוחד לפסח כלל:

עוד טעות נשתרש אצל המון אנשים ונשים שכל הנקינות שצריכים לעשות בבית, חייבים לעשותם ערב פסח דייקא, כגון ניקוי הנורות ולסייד הקירות, וליבון הוילונות, וחילופי סדר הבגדים מחורף לקיץ. ולכן אף מי שרגיל לעשות כן אינו צריך לעשות ע"י התרת נדרים כלל, אף שדבר טוב הוא מ"מ השנה יש להקל בזה:

ספרים - אותם שמשמש בהם כל השנה על השלחן, כגון זמירות לשבת, ברכונים, וכדומה, לכתחילה ימכרו במכירת חמץ. וכל שאר הספרים אינו אלא הידור לנקותם ולבדוקם, ולכן במקום לחץ יש להקל בזה:

ארונות מוכרס לגוי - מן הדין אינו חייב בביעור ובבדיקה כלל, מ"מ אף שנהגו לנקותם בכל שנה, מ"מ יש להקל וכ"ל. אבל אותם הארונות שבנדאי השתמש בו לחמץ כל השנה ורוצה להשתמש בו גם בפסח, חייב בבדיקה בכל הלכותיה ודקדוקיה:

ארון בגדים - של ילדים, וכן ארון צעצועים, הרי הם מקומות שמכניסים בו חמץ, [כמו אלו שאינם רוצים

לכתחילה ישרנו באמבטי' עם מים וסבון כדי להסיר כל החמץ הנדבק בו, ולפחות יבדוק אם אין ביניהם חתיכת ביגלה או בייסקוויט וכדומה, אבל אין חיוב לגרד כדי להוריד כל לכלוך שאינם חמץ כלל. אמנם יש לזהר שלא להעלות על שלחנו כל ימי החג, אבל אין לאסור מלשחק בו בפסח אע"פ שלא עבר ניקוי יסודי:

קדירות ומחבתות ותונורים - כגון סיר של הטשולנט, תנור של חמץ, או המיקסר של החלות הטעימות, אין צריכים לגרדם מכל שיירים הנדבקים ושומנים הנשרפים, כיון שאינם חמץ כלל, שהרי אין בהם כזית, וגם אין חוששים שמה יבוא לאכול השומן הנשרף בו. וביותר שרוב ישראל יש להם כלים מיוחדים לפסח, לכן אין מן הצורך לגרד ולצחצה הקדירות כדי למוכרס לגוי כיון שממצא אין לו שום חילוק אם הם מצוחצחים או מלוכלכים...:

מכירת חמץ - מותר למכור לגוי ע"י קנין גמור אפילו ודאי חמץ, אע"פ שידוע שיקנהו ממנו לאחר הפסח (ש"ע סימן תמח סעיף ג), ואינו חייב להוציא לגמרי מרשותו, אלא יכול למכור לו מקום מסוים בביתו, ויסגור החדר (משנה ברוה שם ס"ק א). ואע"פ שמנהג ישראל הוא שאין מוכרים ודאי חמץ, מ"מ השתא יש להקל בזה. ובפרט לאותם אנשים שיוצאים בפשם שיצטרכו ליכנס לבידוד תיכף אחר המועד, כגון אלו החוזרים מחו"ל מותר להם למכור ודאי חמץ, ואין צריכים התרת נדרים ע"ז, כיון שאינו רוצה בהתרתו אלא מתוך הדחק הוא עושה כן:

מכירה ע"י הטלפון וכדו' - נהגו ישראל למנות הרב שליח למכור חמצו לגוי ע"י קנין ושטר הרשאה, מ"מ מי שאינו יכול להגיע לרב בעצמו יכול למנות הרב שליח אפילו ע"י הטלפון או ע"י פקס וכדו', ומ"מ יריעה לסדר השטר שיחאה אלא מתוך הדחק אחר המועד:

וה"ר שבזכות קיום מצות ביעור חמץ נזכה עוד בהאי שתא לאכול מן הנזכים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון בבריות גופא ובהורא מעליא בב"א:

הרה"ג ר' נפתלי צבי מוטצען שליט"א

אמירת רצה ויעלה ויבוא בשל"ס בר"ח במוצ"ש

יצא בדיעבד. ובספר תורת חיים (שם סק"ח) כתב שלא יצא דתפילת שבת של חול אינו תפילה. אך לפי מה שהבאנו ממנהיג"ל משמע שבעצם היא תפילה, מכיון שהיא תשלומין של שבת. אך לא אכל פת במוצאי שבת זכור של יתפלל, אבל אולי יביעבד אינו מעבכ. ועי' ביה"ל סו"ס ק"ח שיש קצת משמעות לזה ודו"ק.

המשך הסעודה כשחל ר"ח במוצ"ש

וכשחל ר"ח במוצאי שבת דעת הב"ח שאין להזכיר כי אם רצה, (אך אינו מביאר להדיא מה הדין באכל פת במוצאי שבת ג"כ). ודעת המג"א דאם לא אכל פת במוצאי שבת זכור של שבת, אבל אם אכל פת במוצאי שבת א"כ ודאי נתחייב ביעלה ויבוא, וברצה הוא מחלוקת, לכן יזכיר רק יעלה ויבוא. ולדעת הט"ז (שם סק"ח) יזכיר שניהם, שאינו סתירה, דקודם מזכיר רצה, ואח"כ מזכיר יעלה ויבוא, דעשאו ר"ח, יעו"ש. ובשו"ע ה"ה הכריע כהט"ז. והמשנ"ב הביא מחלוקת הט"ז ומ"א ומש"כ המ"א שאם אכל פת במוצאי שבת לכו"ע חייב להזכיר של ר"ח. ועיין ערוך השולחן (סעיף כ"ג) שחולק דמשמעות הראשונים שגם בכה"ג אזלינן בתר תחילת הסעודה וכן ידוע המנהג אצל מון הדברי חיים מצאנו ז"ע שהולכין תמיד אחר תחילת הסעודה.

והנה גם אי צריך להזכיר שניהם כדעת הט"ז זה רק אם אמר מקודם רצה, אבל אם אמר מקודם יעלה ויבוא שוב לא יזכיר שבת, דהוי תרתי דסתרי מכיון שעשאו מוצ"ש אינו יכול להזכיר אח"כ רצה. וכ"כ הפמ"ג שם.

אמירת רצה קודם יעלה ויבוא

ובאופן סתם שאומרים רצה ויעלה ויבוא, רצה קודם. כמוש"כ המחבר שם (סעיף ה), והטעם, דתדיר קודם. ובאופן

אמירת רצה במוצ"ש בנמשכת הסעודה

יש לדון כשחל ר"ח במוצאי"ק וממשיך בסעודה שלישית עד מוצאי שבת אי אומר יעלה ויבוא או שמזכיר רק רצה. מחלוקת רא"ש ומהר"ם בנמשכת הסעודה אי אומר רצה. הנה הב"י (סי' קפ"ח) הביא מתשובת הרא"ש (כלל כ"ח) שאינו מזכיר רצה כשנמשכה הסעודה למוצ"ש, דהו"ל כמו שמשלים תפילת שבת בחול שמתפלל במוצאי שבת שתיים וכו', ודעת הגהות מיימוני (פ"ב בה"ל מגילה) דבנמשכה סעודת פורים בלילה אומר על הניסים, כמו רב שצלי של שבת בער"ש. ובמהרי"ל (סי' י"ג) מיישב ראיית הרא"ש שלא קשה מתפילת תשלומין ששם מתפלל קודם תפילת חול אבל ברהמ"ז שבא על סעודת שבת ועדיין לא התפלל ערבית, לכן יזכיר רצה וכן המנהג פשוט, וכן נפסק בשו"ע (קפ"ח סעיף י') שהולכין אחר תחילת הסעודה ואומרים רצה.

ולכאורה היה אפשר לומר שנחלקו אי האכילה מחייב ברהמ"ז, או השביעה. וכידוע ספיקת רעק"א (סי' קפ"ח) בקטן שאכל כדי שביעה ובירך ברהמ"ז והגדיל ועדיין שבע, האם חייב לברך עוד פעם מכיון שעצם השביעה מחייב ברהמ"ז, יעו"ש. לפי"ז יש מקום לומר דכאן אינו מחויב מכח מה שאכל בשבת רק מכח שבעה כעת. ודעת המחייבים ברצה שמחויב מחמת האכילה בשבת, ועיין.

ועוד יש להעיר דמשמע במהרי"ל שבתפילה הטעם שאינו מתפלל של שבת הוא רק מכח שהתפלל של חול, ולפי"ז יש לעיין בדיעבד אם מעבכ. דהנה בער"ש ששכח מנחה כתב המשנ"ב (סי' ק"ח סק"ה) שאם התפלל תפילת תשלומין של חול יצא בדיעבד, ולפי"ז אולי להיפוך ג"כ ששכח מנחה בשבת והתפלל תפילת תשלומין של שבת

שהתחיל בטעות יעלה ויבוא אי צריך להפסיק, ידוע דעת השאגת אריה (סי' כ') שצריך להפסיק באמצע יעלה ויבא ולגמור את התדיר ושאר אחרונים דימו למה שנחלקו הט"ז והרמ"א (סי' תפ"ח) במי שבטעות התחיל לקרוא קריאה של חנוכה קודם ר"ח, דר"ח תדיר, אי צריך להפסיק. ושם הכרעת המשנ"ב כהט"ז שאינו מפסיק (וכ"כ הפמ"ג כאן) ובני"ד נראה דלכו"ע מפסיק דאל"כ יפסיד אמירת רצה והבן.

ובאופן שמשמין הסעודה כמה שעות בתוך הלילה, כתב הבאר היטב (שם סק"ט) שלכו"ע אינו מזכיר יעלה ויבוא, שכבר עבר שיעור עיכול מהתחלת הסעודה שהיה בשבת, יעו"ש.

ולענ"ד יש להעיר עפמש"כ הפמ"ג (סי' קפ"ד א"א סק"ט) בסעודות גדולות שממשיכים הרבה באכילת פירות וכדו', שמברכים ברכהמ"ז אפילו עבר הרבה זמן, דכל זמן שלא נח האיציטמוכא עדיין לא מתעכל המזון, יעו"ש. לפי"ז ה"ה הכא גם אכילת שבת אינו מתעכל, ודו"ק. אמנם המשנ"ב (סי' קפ"ד שעה צ"ח סק"ט) חולק על הפמ"ג, ומבאר באור"א שזה נקרא עדיין אותה הסעודה יעו"ש. ויל"ע דמכ"מ מה"ת אין יוצא ידי ברהמ"ז, וצ"ל דגם מה"ת נחשב לשעת שביעה שיכול לברך, והבן. ועי' עוד בזה בחזו"א או"ח סי' כ"ט). ויש עוד להאריך בזה, ואכמה"ל. ולדבריו יש לדון מלכ"מ כ"כ שו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' יח) שאין המנהג כהבאר היטב.

ומסופר על הרה"ק בעל דברי חיים מצאנו ז"ע, שישב פעם בשל"ס ונתארך אל תוך מוצ"ש שחל בו ר"ח, ולפני ברכהמ"ז מנה את כל הפוסקים שלדידהו יש לומר יעלה ויבוא, אך אמר, "מה אעשה וה'אלטער רב' [הרה"ק מראפשיץ] גם היה פוסק, והוא לא אמר יעלה ויבוא".

עכ"פ תבנא לדינא דעת השועה"ר לומר רצה ויעלה ויבוא, והמשנ"ב אינו מכריע, ויש מהגדולים שנהגו לומר רק רצה, ויש נמנעים מלאכול שלא להיכנס בספיקות, והנהוגים לומר שניהם אם כבר אמר קודם יעו"ש לא יאמרו רצה, ואם בתחיל יפסיק באמצע אמירת יעו"ש. ונהרא נהרא ופשטיה.

זוה ג"כ הכונה בגמ' חולין (ק"ז ע"א), שכל מה שיש ביבשה יש בים, ומה שביבשה טמא בים טהור! והכוונה שגם מה שבעולם היבשה הוא בחינת טמא, שבעולם המעשה הגשמי לא עשה מה שצריך, אבל בים - בעולם הרצון והשאיפה, אם השתוקק ונכסף לעשות טוב - טהור!

עניין המעשה וההשתוקקות בבניין המשכן

ההשאה נראה נפלאות מתורתנו הק', שכיון שהמשכן כולל ג"כ כל מציאות העוה"ז שהוא בחינת הים והיבשה, על כן צריך שיהיה מחיצה בינו ובין שאר העולם הרגיל. וזה נעשה ע"י הקרשים של המשכן והחצב. וזה ע"י בחינת יבשה שהוא העשיה בפועל למעשה. ולכן מובן הפלא הגדול שאותם קרשים עצומים וכבדים, שמשקל כל אחד כטון ושליש! דווקא אותם היו צריכים לסחוב ממצרים בקושי כזה עצום, ומצד שני את האבנים טובות ומרגליות הקלות מאד לנשיאה, אותם הביאו העננים, כפי שמבאר בעל הטורים עה"פ "והנשיאים הביאו". כאשר אפשר להחליף את הנס שהעננים ישאו את הקרשים למדבר ובני" יביאו את האבנים טובות. כי באותם קרשים שמרמזים על עניין המעשה היה צריך שיהיה טירחא דגופא בפועל של יעק"א ובני", שנשאו אותם קרשים כבדים עד המדבה. אמנם בשורשם הם מגיעים ג"כ מהגן עדן, ולכן יכלו לקשר שמים וארץ אהרד"י.

שורש ג * ענף ב'

אזמר בשבחין

מצוות הקידוש שהוא המתקת והעברת הדין, בעונג ושמחה ומתנובל במתק הטעם ושמחת הלב'.

"וכעת כאשר אנו שומעים ורואים את הכתר הנפלא המתרקם ומתעטר מנעימותיהם של ישראל המודים ומהללים לקל חי" ממשוך תנחום כשעיניו עצומות בעונג עילאי, "על זה אומר לנו רבינו "שלטעם זה תקנו לנו קדמונינו שנוסיף לזה המצווה - קידוש על היין, לומר קודם דברי שבחין והודאות למלך הכבוד, ולזמר לפניו בשיר "אזמר בשבחין" קודם הקידוש, וגם זאת הוא בחינת מיתוק הדינים, כדי להיות שבח ותהילה של הקב"ה עולה למעלה עם המעשה מצווה הלז של קידוש, ומבין שניהם יסתיעא מלתא שיהיה ההמתקה בהדפנה יתירה וברוב חדוה ושמחה ומתיקות רב בקדושה יתירה, ועל כן אומרים לשון "אזמר" לרמז ג"כ על המיתוק והעברת הדינים כי אזמר הוא מלשון נתן זמירות בלילה ומלשון זמיר עריצים". והוה ג"כ הענין של אמירת שיר השירים אשר לשלמה, שהרי זהו מרומז ב'שלמה' שהוא ענין השלום שבהמתקת הדינים, שזוהו שיר וגדלות להשי"ת אשר בו כלול כל השלמות שיכול להשפיע חסדים וגבורות ולהמתיקן, שמזה ניכר אחדותו ושלמותו. ואכן מ'זמור שיר' ליום ה'שבת הוא ג"כ ר"ת שלמה לרמז על השלמות הזו".

"ומפליג רבינו בשבח הזמירות לקל חי המרומז בשיר השירים אשר לשלמה, ש'שקני מנשיקות פיהו', דהיינו שירת פינו בשבח ושירה לבוראינו יתעלה, עדיף על המיתוק שנעשה ע"י יין הקידוש, כי טובים דודין מיין". "והיה אם כן תעשה, הקב"ה יערה עליך רוח ממרום להאיר על נפשך ורוחך ושושך חלקך בעולמות עליונים מקדושת השבת אשר נרמז בו כנ"ל. ושבת ב'ז' שורה, וזוה שירתרצה הקדוש ברוך הוא במעשינו ויקבל שירתנו לפניו כשירת הלויים בבית המקדש, שיהיה לנחת רוח לפני מי שאמר והיה העולם".

שבת שלום ו-מ-ב-ו-ר-ך ... - גוט שבת תנחום" ניגש אליו שלמה חיים אחר התפילה באנפין נהירין. "גוט שבת שלמה חיים", משיב לו תנחום בניעמות. "התדע תנחום", מושך שלמה חיים בדברים את יידו ורעו לקרן זוית, "רבות חשבתי במשך השבוע על חובתינו בעולמנו, ועל מה שהתברר והתאמת אצלנו על הפעולות הגדולות והנצורות שנעשים ע"י עשייתנו ומחשבותינו, וביותר ע"י התאחדות והתכללות כל ישראל אלו עם אלו שמשלימים זה את זה".

"אכן שלמה חיים", נענה ונמשך אחריו תנחום לשיחתו, "אמנם הרי ישנו ג"כ בחינה של "ראשון הוא לכם לפסוח עליכם להתקדש בתוכם", שהשי"ת כביכול מקדים ומקדש אותנו, שהרי זהו כל הענין של יציאת מצרים". "יא יא", נענה שלמה חיים, "יתן ה' ונזכה להתחדשות כלשהו בעבודתו ית' ובפרט בשבת 'החודש'...".

--- השעה התאחרה והשנים ששקעו בשיחתם התנערו לפתע למראה ולשמע השעון אשר המשיך את סיבוביו התמידיים ותיקתוקיו החד גוניים בלא שום התחשבות בהם. הם יצאו את הבית מדרש אל עבר הרחוב החשוך, כאשר רוח צוננת מקדמת את פניהם מכל עבר ומכל החלונות נשפכו להם זמירות ותשבחות, שבח ושירה לקל אשר שבת ברא. "כל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר", מתפעם שלמה חיים, כאשר תנחום משלים את המשנה עם הרמז הטמון בו "ומזין עליהם וטובלין במקומן"...

והנה מחלוך אחד נשמע קול מזרחי עמוק ומסתלסל ב'מקאם' מרוקאי עסיסי, ולעומתו מתגלגל-משפתך ויוצא נעימת שיר השירים בתנועה מרטיטה וכבושת לב מבעד לחלון קמור בבית אפולולי למחצה. נעימת "ויהי רחמין מתגוללים" כובשת את אויר הרחוב בליווי קולי קולות של מגוון גילאים בהרמוניה משפחתית נפלאה. ואילו מזוית אחרת של הרחוב בוקע ועולה להט וויז'נציאי עתיק יומין, של אחד שהתאחר בהכנותיו וכעת מתלהט, "אוי ווי ווי ווי ווי, אזמר בשבחין"...

תנחום נעצר מהילוכו, כאשר עיניו נעטפות בדוק של הרהור וטיפות דמעות התרגשות ונצוצות בגומותיהם. "אתה יודע שלמה חיים", קורע קולו השקט לפתע את הדממה. "הכותרת של השורש אשר אנו אווזים בו בדברי רבינו הקדוש הסידורו של שבת ואותו נסיים בעז"ה השבת, הוא "שירה בו תשיר", ואכן בענף השני מרחיב רבינו במעלת השירה והזמרה לקל חי, ונותן בו "מוסר והשכל לבעלי השיר המשוורדים, אשר נתן להם שמו הגדול יתברך מתנה טובה לשיר בקול נעים לפניו, להללו ולשבחו ולספר הודו, בגודל הידור ונעימות רב לכבד את ה' מגרונו". והכלל העולה מדבריו הקדושים, בראשית דבריו מאיר את גודל הענין של קידוש על היין. שמאחר שנתבאר גודל הפעולות שנעשים בהסרת הסטרא אחרא מעלינו מכל וכל, והמתקת הדינים להפכם ברחמים, אשר זה נעשה ג"כ בכוננת הקידוש שכוונתו ליודעי חן הוא להמתיק חמשה גבורות הנרמזים בה' אותיות אלוקים, וגודל המתקת הדינים מעורר שמחה וחדווה עילאה, ולכן יש הידור רב מעיקר הדין לקדש על היין שהוא משמח אלוקים ואנשים, "הכל מטעם שיהיה

שמחת בית זושקה

קול רינה וישועה באהלי צדיקים
ברגסי גיל וחדווה ובהדרת כבוד, גשים אנו לברך בברכה נאמנה אל מול פני הקודש אבינו ורענו. עטרת ראשנו ונזר תפארתנו

נבד קדושת מרן אדוננו מורנו ורבינו שליט"א

לכבוד השמחה השרויה במעון קדשו שמחת אירוסי בתו הכלה תחי'

עב"ג החתן הבה"ח המופלג הרב **יואל שניאורסון שליט"א** בן הרה"צ רבי **יחזקאל שרגא שניאורסון שליט"א** בן כס"ת הגה"צ המפר" רבי **יוסף משה שניאורסון שליט"א** ר"י טשעבין

וחתן כס"ת הרה"צ רבי **יצחק דוד הורוויץ שליט"א** אב"ד ראצפערט - ברזיל

והברכה אחת היא לסב הדגול **כ"ק מרן אדמו"ר משאץ שליט"א**

ובה ברכותינו שלוחות אל אמה של מלכות **הרבנית הצדקנית תליט"א**

ומצלאין אנו לחיי מלכא ימים על ימי מלך תוסיף ויזכה לראות מזיווג זה ומכלל יוצ"ח בתוך כלל אגן מרעיותו רוב נחת ותענוג דקדושה בברייתו גופא והורא מעליא אבי"ר

יעמדו על הברכה מצדיקי הרבים שהרימו תרומתם להוצאת הגיליון

ידידנו הנכבד הרה"ג ר' גרשון קנאל שליט"א להגל היא"צ של חמוי הרה"ח ר' פינחס דסקל ז"ל בן הרה"ח ר' רב מרדכי ז"ל נלב"ע כ"ז אדר תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.

ידידנו הנכבד הרה"ח ר' שלמה הס שליט"א להגל נישואי בנו הבה"ח יחיאל נ"י למזל טוב ובשעט"מ ויה"ר שיהא הבנין עדי עד ויראה ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה וכס"א אבי"ר